СВІТ 20.04.2023 | Джоомарт Оторбаєв

Хто більше заплатить

Що означає розворот Саудівської Аравії в бік Китаю?

Лише кілька років тому було практично немислимо, щоб Саудівська Аравія, давній стратегічний партнер Америки, приєдналася до Організації з економічного співробітництва та безпеки, очолюваної Китаєм і Росією. Однак минулого місяця королівство схвалило меморандум про взаєморозуміння, що надає йому статус «партнера по діалогу» в Шанхайській організації зі співробітництва і є першим кроком до повноправного членства.

Основи ШОС були закладені в 1980-х роках, коли Радянський Союз і Китай намагалися подолати напруженість на своєму спільному кордоні. Після розпаду Радянського Союзу дві сторони перетворилися на п'ять: Китайська Народна Республіка, Російська Федерація, Казахстан, Киргизстан і Таджикистан. У 2001 році так звана Шанхайська п'ятірка погодилася з тим, що їм слід вийти за рамки демаркації та демілітаризації кордонів для поглиблення регіонального співробітництва, і в такий спосіб зародилася ШОС.

Сьогодні до ШОС входить «Шанхайська п'ятірка», а також Індія, Пакистан і Узбекистан, а цього року очікується приєднання Ірану. У ШОС є також дев'ять партнерів по діалогу – Вірменія, Азербайджан, Камбоджа, Єгипет, Непал, Катар, Шрі-Ланка, Туреччина, а тепер і Саудівська Аравія – і ще п'ять країн вступили на той самий шлях. Три країни – Афганістан, Білорусь і Монголія – мають статус спостерігача.

При цьому ШОС не є військовим союзом, порівнянним, скажімо, з НАТО, і водночас не є просто економічним об'єднанням. Навпаки, статут ШОС відводить співробітництву в галузі безпеки центральне місце в діяльності організації, і члени ШОС регулярно проводять спільні військові та антитерористичні навчання. Наприклад, на серпень заплановані спільні «контртерористичні навчання» в Челябінській області Росії.

Рішення Саудівської

Рішення Саудівської Аравії про вступ до ШОС є перемогою для Китаю, який прагне

Аравії про вступ до ШОС є перемогою для Китаю. Але такі дипломатичні здобутки робить можливими саме його економічний вплив

посилити свій геополітичний вплив і кинути виклик нинішньому міжнародному порядку, очолюваному Сполученими Штатами. Дипломатичний компонент цих зусиль має вирішальне значення. Наприклад, менш ніж за три тижні до того, як Саудівська Аравія схвалила меморандум ШОС, вона погодилася на угоду за посередництва Китаю щодо відновлення дипломатичних відносин з Іраном. Нікого не повинно дивувати, якщо Китай незабаром візьме на себе посередницьку роль у врегулюванні Палестино-Ізраїльського конфлікту.

Але такі дипломатичні досягнення робить можливими саме економічний вплив Китаю. Невипадково 27 березня – за два дні до підписання саудівцями меморандуму ШОС – державний нафтовий гігант Saudi Aramco оголосив про придбання 10 відсотків акцій китайської Rongsheng Petrochemical Co., Ltd. в рамках угоди вартістю в $3,6 млрд. Saudi Aramco, яка вже постачала до Китаю вчетверо більше сирої нафти, ніж до США, тепер погодилася постачати на нафтопереробні заводи Китаю до 690 тис. барелів сирої нафти на добу.

Саудівська Аравія, схоже, продає свою лояльність тому, хто більше заплатить. Крім ШОС, королівство офіційно попросило про вступ до іншої групи, в якій домінує Китай, – БРІКС, до якої також входять Бразилія, Росія, Індія і Південна Африка. Задумана 2001 року Goldman Sachs як клас активів, група БРІКС незабаром отримала самостійне життя. У 2006 році вона виникла як торговий альянс і намагається позиціонувати себе як геополітичну альтернативу G7, навіть обговорює запуск єдиної валюти, яка могла б стати альтернативою долару США.

Враховуючи, що на частку Китаю припадає 72 відсотки сукупного ВВП БРІКС, цей блок, можливо, в розширеному вигляді цілком міг би ухвалити рішення про початок розрахунків за торговельними операціями в юанях. Навіть якщо цього поки що не станеться, Китай може ухвалити рішення про оплату своїх закупівель вуглеводню в Саудівської Аравії в юанях, як він це вже робить із Росією. Оскільки на Китай припадає 15 відсотків світового попиту на нафту і 10 відсотків світової торгівлі нафтою, інші сусідні нафтовидобувні країни можуть бути залучені до тієї ж схеми.

Китай навряд чи

Безумовно, Китай навряд чи найближчим

найближчим часом витіснить США з Близького Сходу, не останньою чергою тому, що Америка залишається головним партнером з безпеки для більшості країн Перської затоки

часом витіснить США з Близького Сходу, не останньою чергою тому, що Америка залишається головним партнером з безпеки для більшості країн Перської затоки. Саудівська Аравія продовжує розміщувати у себе військові бази США, а минулого місяця дві країни завершили свої перші спільні навчання з боротьби з безпілотниками в новому військовому випробувальному центрі в Ер-Ріяді. Того ж тижня дві авіакомпанії Саудівської Аравії оголосили про плани замовити 78 літаків у американського виробника Boeing і скористатися опцією на купівлю ще 43 літаків.

Водночас зростаюча присутність Китаю на Близькому Сході викликає у США стурбованість. Тоді як офіційні особи США применшують наслідки бажання Саудівської Аравії вступити до ШОС, заявляючи, що цей крок назрівав уже давно, вони висловили заклопотаність із приводу впровадження технології Huawei 5G на Близькому Сході й настійно закликали Об'єднані Арабські Емірати закрити те, що вони вважають китайським засобом розвідки. Співпраця з Китаєм, попереджають США, може підірвати відносини країн з Америкою.

Саудівська Аравія, схоже, продає свою лояльність тому, хто більше заплатить

На думку Саудівської Аравії, саме США завдають шкоди двостороннім відносинам. Під час виборчої кампанії 2020 року президент США Джо Байден погрожував зробити королівство «ізгоєм» за вбивство журналіста Джамаля Хашоггі. Хоча відтоді Байден пом'якшив свою позицію, кілька фундаментальних обмежень – наприклад, на постачання зброї – залишаються чинними.

Ба більше, сенатори США Кріс Мерфі та Майк Лі нещодавно представили «привілейовану резолюцію», що вимагає від Державного департаменту розслідування внутрішньої практики Саудівської Аравії у сфері прав людини та її участі у війні в Ємені. Згідно з цією резолюцією, якщо звіт не буде подано протягом 30 днів, усю допомогу королівству в галузі безпеки буде припинено. Таким чином, розворот Саудівської Аравії в бік Китаю відображає її незадоволеність політикою США. І хоча це далеко не вперше, коли саудівці застосовують такий підхід до політичних переговорів, звичний не означає нешкідливий. Сприяння зусиллям Китаю з

об’єднання країн Близького Сходу в політичні та економічні блоки може мати далекосяжні стратегічні наслідки.

(c) Project Syndicate 2023

Джоомарт Оторбаєв

Джоомарт Оторбаєв — колишній прем'єр-міністр Киргизстану, автор книги Central Asia's Economic Rebirth in the Shadow of the New Great Game (Routledge, 2023).